

Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development

Spring 2024, Vol.5, No.1, Serial Number 17, pp 74-97

doi 10.22077/VSSD.2023.6433.1191

Analysis of the Role of Imam Ali (AS) Charity Institution in the economic-social Development of rural areas in Qaenat County

Hamideh Molaei¹, Hamdollah Sojasi Gheidari^{2*}, Khadijeh Buzarjomehri³

1. M.A, of Geography and Rural Planning, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

2. Associate Professor, Department of Geography, Faculty of Literature, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

3. Associate Professor, Department of Geography, Faculty of Literature, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

*Corresponding author, Email: ssojasi@um.ac.ir

Keywords:

Rural Development, Economic-Social Development, Charitable Institution, Charity of Imam Ali (AS), Qaenat County.

Abstract

Rural areas are important as a large part of the country's social and economic system. Nevertheless, villages face many development challenges and require comprehensive development planning from the officials and those involved in village management and policy makers. But it should be noted that along with the government's role and efforts for development measures in villages, non-governmental organizations can also act as an effective arm in this field alongside the government. Based on this, charitable institutions can play an effective role in deprived areas and villages far from the center. In this regard, the present study analyzes the role of Imam Ali (AS) charitable institution in the economic-social development of the rural areas of Qaenat County in the form of indicators and variables to measure the activities of the said institution in 5 villages covered by Imam Ali (AS) charity in the County. Qaenat has investigated among 319 heads of households using a questionnaire tool, which, due to the small number of the statistical population, is a full-count sampling. The findings of the research show that this institution has paid the most attention to the index of increasing household jobs with a value of 3.37 and the least attention to the increase of investment motivation with an average of 2.77 among the indicators of the economic dimension, and also the most attention to the social dimension - Cultural has had the least attention in the index of encouragement to continue education with an average of 4.97 and in the index of holding national-religious ceremonies with an average of 3.33. In general, it can be said that according to the results of the exemplary T-Tech exam, the activities of this charitable institution have had a great positive impact on the physical, social-cultural and health aspects of the patients in the studied villages. For this purpose, it has been able to have a favorable effect on the satisfaction of clients. But on the other hand, it has performed very poorly in terms of economy and entrepreneurship, which has led to the dissatisfaction of the people, especially the youth, in the village environment.

Received:

30/May /2023

Revised:

31/Jul /2023

Accepted:

09/Sep /2023

How to cite this article:

Molaei, H., Sojasi Gheidari, H., & Buzarjomehri, Kh. (2024) Analysis of the Role of Imam Ali (AS) Charity Institution in the economic-social Development of rural areas in Qaenat County *Village and Space Sustainable Development*, 5(1), 74-97. 10.22077/VSSD.2023.6433.1191

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره پنجم، شماره یکم، پیاپی هفدهم، بهار ۱۴۰۳، شماره صفحه ۹۷-۷۴

10.22077/VSSD.2023.6433.1191

تحلیل نقش نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در توسعه اقتصادی - اجتماعی نواحی روستایی شهرستان قائنات

حمیده مولایی^۱، حمدالله سجاسی قیداری^{۲*}، خدیجه بوزرجمهری^۳

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

۲. دانشیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

۳. دانشیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

* نویسنده مسئول، ایمیل: ssojasi@um.ac.ir

چکیده:

نواحی روستایی به‌عنوان بخش بزرگی از نظام اجتماعی و اقتصادی کشور دارای اهمیت است. با این وجود، روستاها با چالش‌های متعدد توسعه‌ای مواجه است و نیازمند برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای همه‌جانبه از سوی مسئولان و متولیان مدیریت روستاها و سیاست‌گذاران می‌باشد. باید توجه داشت که در کنار نقش و تلاش‌های دولتی برای اقدامات توسعه‌ای در روستاها، نهادهای غیردولتی نیز می‌توانند به‌عنوان بازوی مؤثری در این زمینه در کنار دولت عمل کنند. بر این اساس در مناطق محروم و روستاهای دور از مرکز، نهادهای خیریه‌ای می‌توانند نقش مؤثری ایفا کنند. در این راستا، مطالعه حاضر به تحلیل نقش نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در توسعه اقتصادی - اجتماعی نواحی روستایی شهرستان قائنات در قالب شاخص‌ها و متغیرهای سنجش فعالیت‌های نهاد مذکور در ۵ روستای تحت پوشش خیریه امام‌علی (ع) شهرستان قائنات در بین ۳۱۹ سرپرست خانوار با به‌کارگیری ابزار پرسشنامه پرداخته است که با توجه به کم بودن تعداد جامعه آماری، نمونه‌گیری به‌صورت تمام‌شماری انجام شده است. یافته‌های تحقیق بیانگر این است که نهاد «خیریه‌ای امام‌علی (ع)» بیشترین توجه را در بین شاخص‌های بعد اقتصادی، به شاخص افزایش مشاغل خانگی با مقدار ۳/۳۷ و کمترین توجه را در افزایش انگیزه سرمایه‌گذاری با میانگین ۲/۷۷ داشته است؛ همچنین بیشترین توجه را در بعد اجتماعی - فرهنگی در شاخص تشویق به ادامه تحصیل با میانگین ۴/۹۷ و کمترین توجه را در شاخص برگزاری مراسم‌های ملی - مذهبی با میانگین ۳/۳۳ داشته است. به‌طور کلی با توجه به نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای، فعالیت‌های این نهاد خیریه‌ای تأثیر مثبت زیادی در بعد کالبدی، اجتماعی - فرهنگی و بهداشت و سلامت مددجویان روستاهای مورد مطالعه داشته است. به همین منظور توانسته بر رضایتمندی مددجویان تأثیر مطلوبی بگذارد. از طرفی در بعد اقتصادی و کارآفرینی عملکرد آن ضعیف و همراه با نارضایتی بوده است.

واژگان کلیدی:

توسعه روستایی، توسعه اقتصادی - اجتماعی، نهاد خیریه‌ای، خیریه امام‌علی (ع)، شهرستان قائنات.

تاریخ ارسال:

۱۴۰۲/۰۳/۰۹

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۵/۰۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۶/۱۸

۱- مقدمه

توسعه روستایی به‌عنوان مفهومی چند بعدی دارای مولفه‌های انبوه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. هر کدام از این ابعاد با توجه به تأثیرپذیری که از محیط روستایی دارند، دارای ارزش قابل توجهی هستند (قدیری معصوم، ۱۳۸۹: ۱۰۲). توسعه روستایی مفهومی با سابقه بوده (Walters et al, 1999: 195) و هرچند که مفهوم آن از لحاظ محتوا و کارکرد در راستای نیازهای جدید سکونتگاه‌های روستایی، همواره دچار تغییر و تحول گشته (Liu et al, 2014: 1149) و متناسب با پیشرفت‌های بشری نیازهای جدید شکل گرفته ولیکن مفاهیم توسعه روستایی نیز متناسب با اهداف اقتصادی و سیاسی و اجتماعی حکومت‌ها تغییر یافته (Zhang et al, 2014: 2963) و در معنای واقعی خود عبارت است از مطلوبیت‌بخشیدن به زندگی ساکنین سکونتگاه‌های روستایی (خالقی و مجنونی توتاخانه، ۱۴۰۰: ۱۴۱). توسعه همزمان اقتصادی و اجتماعی برای روستاها از اهمیت بسیار بالایی برخوردار می‌باشد. یکی از بنیان‌های مهم توسعه و به‌ویژه ابزار قدرتمند توسعه اقتصادی و افزایش سرمایه اجتماعی را می‌توان تشکیل نهادهای سازماندهی شده غیردولتی (NGOs)، سازمان‌های مردم‌نهاد و مؤسسات خیریه دانست، که بر طبق نیاز و توانایی گروه‌های متعدد در موضوعات متنوع و ضروری جهت اجرای برنامه‌های توسعه ایجاد می‌گردد (با لویی جامخانه و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۰۰؛ مهری و محمودیان ۱۴۰۱: ۶). در کشور ما (ایران) به‌دلیل رسوخ باورهای مذهبی در جامعه و برخورداری مردم از روحیه خیرخواهی، تاکنون بسیاری از سازمان‌های مردم‌نهاد و نهادهای خودجوش خیریه شکل گرفته‌اند. با بهبود بخشی به مدیریت این سازمان‌ها و نهادهای خیریه و ارتقا و ساماندهی مناسب آنها می‌توان بسیاری از مشکلات موجود خصوصاً مشکلات مناطق روستایی را مرتفع کرد و گامی در جهت نیل به اهداف توسعه روستایی برداشت (موسی پور و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۶). در ایران، تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد غیردولتی از ۲۰۰۰ مورد در سال ۱۳۷۶ به حدود ۱۰۲۵۰ در سال ۱۳۸۴؛ بیش از ۱۷۰۰۰ در سال ۱۳۹۰ و افزون بر ۲۰۰۰۰ در سال ۱۳۹۵ رسید که در زمینه‌های متعدد فعال هستند (وزارت کشور، معاونت سازمان‌های مردم‌نهاد، ۱۳۹۵). امروزه کمک‌های نهادهای خیریه و سازمان‌های مردم‌نهاد از مهم‌ترین راهکارهای توسعه اقتصادی، کاهش فاصله طبقاتی و تحقق اهداف تأمین اجتماعی و فرهنگی در توسعه جوامع مختلف به‌ویژه نواحی روستایی به‌شمار می‌رود (کاظمی نجف‌آبادی و حسینی، ۱۴۰۱: ۲۰۵). ارائه تعریفی واحد و اجماع شده درباره سازمان‌های مردم‌نهاد، کاری دشوار است که یکی از دلایل آن بر می‌گردد به اینکه سازمان‌های غیردولتی از تنوع بسیاری برخوردارند و از گروه‌های کوچک غیررسمی تا کارگزاران بزرگ رسمی را در بر می‌گیرند (رحیمی کیا و افتخاری، ۱۳۹۲: ۳۲). با این حال یکی از تعاریف اجماع شده در این زمینه را بانک جهانی در سال ۲۰۱۵ از سازمان‌های غیردولتی ارائه داده است که عبارت است از «سازمان‌هایی خصوصی هستند که درصد انجام اقداماتی برای آرامش درد و رنج، ارتقای منافع و مصالح فقرا، حفظ محیط‌زیست، ارائه خدمات اجتماعی ضروری با برنامه‌ریزی و اجرای توسعه اجتماعی و اقتصادی هستند» (Banks et al, 2015). سازمان‌های غیردولتی در سراسر جهان با نام‌های مختلفی شناخته می‌شوند؛ مثل سازمان‌های بخش سوم، سازمان‌های غیرانتفاعی، سازمان‌های خیریه‌ای، سازمان‌های اجتماع‌محور و غیره (Das & Kumar, 2016: 8). در ایران به‌جای مفهوم سازمان‌های غیردولتی از مفهوم مؤسسات خیریه‌ای و سازمان‌های مردم‌نهاد یا به‌اختصار سمن استفاده می‌شود (بلورفروش و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۹۵). با این حال؛ سازمان‌های مردم‌نهاد یا سمن‌ها، گروه‌های داوطلبانه‌ای هستند که عمدتاً غیرانتفاعی و غیردولتی بوده‌اند و در

سطح محلی، ملی یا بین المللی برای خدمت‌رسانی یا سیاست‌گذاری عمومی به‌طور فردی یا سازمانی فعالیت می‌کنند و هدف آنها ارتقای سطح زندگی افراد و فراهم کردن خدمات اجتماعی برای آنها و توسعه همه جانبه در جوامع است (لطفی، ۱۳۹۸: ۵۳). و نهادهای خیریه‌ای نیز از جمله نهادهای غیردولتی هستند که بر مبنای سوددهی شخصی پایه‌ریزی نشده‌اند و اهدافی خیرخواهانه و عمومی را تعقیب می‌کنند؛ غیردولتی بودن، غیرانتفاعی بودن، غیرسیاسی بودن، داوطلبانه بودن و مستقل بودن از ویژگی‌های مورد اتفاق برای نهادهای خیریه مردمی است (کازمی نجف‌آبادی و حسینی، ۱۴۰۱: ۲۰۴). هم اکنون در بسیاری از کشورهای صنعتی و غیرصنعتی تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد با رشد فزاینده‌ای روبه‌رو است و موجب شده‌است این سازمان‌ها به‌عنوان یکی از محورهای اصلی گسترش رفاه اجتماعی و توسعه اقتصادی در سطوح ملی ایفای نقش کنند (لطفی، ۱۳۹۸: ۵۵) و اغلب دولت‌ها تلاش می‌کنند با کمک سازمان‌های غیردولتی همانند مؤسسه خیریه امام‌علی (ع) چالش‌های موجود در مناطق روستایی (اعم از بیکاری، فقر، کمبود درآمد، گرسنگی، کمبود تولید و همچنین چالش‌های اقتصادی و اجتماعی، چالش‌ها در حوزه بهداشت، سلامت و مسکن) را با رویکرد مشارکتی برطرف کنند. مؤسسه خیریه امام‌علی (ع) در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد و دارای مجوز فعالیت در سطح ملی از وزارت کشور می‌باشد که توانمندسازی مناطق کمتر توسعه یافته کشور به‌عنوان هدف اصلی فعالیت‌های خیریه امام‌علی (ع) تعریف شد؛ امروزه خیریه امام‌علی (ع) در بیش از ۵۰ روستای مختلف در استان‌های خراسان جنوبی، اصفهان، کرمانشاه، کرمان، هرمزگان و تهران طرح الگوی ابداعی خود را به اجرا درآورده‌است؛ طرح الگوی معین جامع در چهار محور اصلی فرهنگ‌سازی، کارآفرینی و اشتغال، بهداشت و سلامت، آبادانی و مسکن تعریف شده‌است و توانسته به توان‌افزایی پایدار در مناطق کمتر توسعه یافته دست یابد و بر این اساس خیریه در این سال‌ها توانسته بیش از ۴۰۰۰ خانواده نیازمند را ضمن مهارت‌آموزی، توانمند کرده و به آغوش جامعه باز گرداند؛ ایجاد بیش از ۲۸۰۰ شغل و حمایت مالی بیش از ۱۸۰۰ دانش‌آموز و دانشجو، احداث بیش از ۵۰۰ واحد مسکونی از جمله فعالیت‌های این خیریه تاکنون بوده است و با توجه به اینکه شهرستان قائنات جزو مناطق کمتر توسعه یافته کشور در استان خراسان جنوبی می‌باشد این مؤسسه اقدام به فعالیت‌های داوطلبانه‌ای در زمینه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاهای این شهرستان کرده است (دفترچه راهنمای مؤسسه خیریه امام‌علی (ع)، ۱۳۸۹: ۲). لذا پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به این سؤال است که نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در توسعه اقتصادی- اجتماعی روستاهای شهرستان قائنات چه نقشی داشته است؟

۲- بنیان نظریه‌ای

توسعه اجتماعی، مرکز مهم نیازها و تمام مردم دنیا و دولت‌ها و تمام ابعاد جامعه مدنی را تشکیل می‌دهد. به‌لحاظ اقتصادی و اجتماعی، اساسی‌ترین سیاست‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها آن‌هایی هستند که به مردم اکثریت فرصت را در بهره‌گرفتن از توانایی‌های خود، منابع و موقعیت‌ها می‌دهند (منشور سند کپنهاگ سازمان ملل متحد، ۱۹۹۵). از دیدگاه جانسون، توسعه اجتماعی اساساً به‌معنای تقویت سرزندگی جامعه مدنی است، به مفهوم افزایش ظرفیت و تنوع سازمانی آن، تعامل دوجانبه گروه‌ها و منافع، مشروعیت اساسی ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی، افزایش ارتباط میان جامعه مدنی و حکومت به طریقی که خوداتکایی هر دو آن‌ها و انسجام‌شان تقویت شود و توازن کلی‌تری میان فرصت‌های سیاسی و اقتصادی در جامعه

فراهم می‌گردد (Johnston, 1998: 89). مفهوم توسعه اجتماعی گاه به‌عنوان یک مکمل مفید و با ارزش برای توسعه اقتصادی محور و گاه به‌عنوان یک رقیب و جایگزین آن تلقی می‌شود (قانع‌راد، ۱۳۸۴: ۲۳۵). لذا توسعه اقتصادی جریانی است که طی آن مبانی علمی و فنی تولید، از وضعیت سنتی به وضعیت مدرن تغییر کردند (عظیمی، ۱۳۷۳: ۱۷۸). از دیدگاه میر (۱۳۷۸) توسعه اقتصادی وقتی حاصل می‌شود که درآمد سرانه واقعی یک کشور طی یک زمان دراز مدت افزایش یابد. همچنین وی در این تعریف تأکید می‌کند که نباید توسعه اقتصادی را به رشد اقتصادی کاهش داد و علاوه بر رشد، باید به ابعاد دیگری چون بهبودی سطح زندگی، امید به زندگی، افزایش بهره‌وری، برابری اقتصادی و اجتماعی، کاهش فقر، بهبود دیدگاه‌ها و عوامل و تکنیک‌های پیشرفته تولید، با توجه به حفظ محیط‌زیست، نیز توجه داشت. چنری نیز می‌گوید: توسعه اقتصادی، به‌مانند مجموعه مربوط به هم، در ساختار اقتصادی است که برای رشد پی در پی لازم است؛ اگر چه رشد اقتصادی به معنی افزایش درآمد سرانه (به قیمت ثابت) است (بهشتی، ۱۳۸۳: ۴). در راستای توسعه اقتصادی و اجتماعی، علاوه بر فعالیت دولت‌ها، سازمان‌های مردم‌نهاد می‌توانند نقش بسیار مهمی داشته‌باشند. سازمان مردم‌نهاد در کلی‌ترین معنای خود، به سازمانی اشاره دارد (Clare, 2001: 85) که مستقیماً بخشی از دولت محسوب نمی‌شود؛ اما نقش اساسی به‌عنوان واسطه میان فرد فرد مردم، قوای حاکم و حتی خود جامعه ایفا می‌کند، لذا سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) به سازمان‌هایی داوطلبانه، غیردولتی، غیرانتفاعی، عام‌المنفعه و خیرخواهانه گفته می‌شود که بر طبق اساسنامه مشخص در حوزه‌های ویژه به فعالیت مشغول‌اند. ویژگی مهم آن‌ها غیرسیاسی بودنشان است. همچنین خیرخواهانه بودن آن‌ها به این معناست که هدف از تشکیل این سازمان‌ها کسب درآمدی اقتصادی نیست و اگر درآمدی به‌دست آورند باید در راستای اهداف خیرخواهانه عمومی یا حل مشکلی از اجتماع که در اساسنامه قیدشده است، هزینه کنند (آجرلو و منصوریان، ۱۳۹۴: ۱۱). لذا مؤسسه خیریه نهادی است غیر تجاری، غیرانتفاعی، غیردولتی و سازمان یافته جهت سازماندهی کمک‌ها و هدایای داوطلبانه و خیرخواهانه از طرف نیکوکارانی که خواهان رساندن کمک‌های مالی خود به‌سمت یا خدمتی مشخص و معین شده می‌باشند. با توجه به اینکه الگوی تشکل‌های غیردولتی کشاورزی و روستایی در ایران که از سابقه تاریخی و تجربه موفق نیز برخوردار بوده، می‌تواند به‌عنوان یک بازوی توانا در تصمیم‌سازی، اجرا و نظارت بر برنامه‌های توسعه روستایی و کشاورزی، به‌منظور جلب مشارکت مردم و کمک به آنان در ارتقای سطح زندگی خودشان، بکارگرفته شود. همکاری بخش خصوصی و دولتی با این تشکل‌ها، زمینه‌ساز موفقیت در اجرای طرح‌های توسعه روستایی و کشاورزی پایدار در کشور خواهد بود و این سه بخش در نقش مکمل هم عمل کرده، نقاط ضعف یکدیگر را پوشانده و نقاط قوت را تقویت خواهند کرد. در اینجا به برخی از دلایل لزوم حضور سازمان‌های غیردولتی در ایران اشاره می‌کنیم:

- ۱- ضعف عملکردی سازمان‌ها و نهادهای رسمی دولتی مرتبط در امر توسعه اقتصادی اجتماعی مناطق روستایی؛
- ۲- ناکامی برنامه‌های توسعه روستایی کشورهای جهان سوم به‌علت جدایی قسمت اعظم جمعیت روستایی از مشارکت در فرآیند توسعه؛
- ۳- دید تک بعدی به روستا و روستاییان صرفاً به‌عنوان مولدان تولید بخش کشاورزی (روستا به مثابه ماشین تولید) و عدم توجه به روستا در تمام ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی آن، به‌عنوان بستر زندگی جمعیت قابل توجهی از مردم در کشورهای رو به پیشرفت؛

۴- کم توجهی و یا عدم توجه به روستاییان فقیر و حاشیه‌ای، خوش نشینان (روستاییان غیر کشاورز) زنان و جوانان در برنامه‌های توسعه روستایی؛

۵- کم توجهی به امر توسعه پایدار کشاورزی که در جهت حفاظت از منابع، آب و خاک، محیط‌زیست پاک و پایدار و امنیت و سلامت غذایی تلاش می‌کند (سعیدی، ۱۳۸۱: ۶۵).

عمدتاً گسترش سازمان‌های غیر دولتی در کشورها به خصوص کشورهای رو به پیشرفت دارای ریشه و ابعاد دینی، مذهبی، انسانی و تاریخی است. به‌عنوان نمونه در بنگلادش که به کشور سازمان‌های غیردولتی معروف است، ریشه‌های مشارکت مردم در امر توسعه روستایی را باید از دهه ۱۹۶۰ جستجو کرد که در آن زمان رهیافت کامیلا (Comilla) فرصت‌هایی را برای مشارکت کشاورزان کوچک و حاشیه‌ای در امر توسعه روستایی به وجود آورد. این رهیافت دارای ۴ استراتژی بوده که شامل: الف) سازماندهی دهکده‌ها و مردم روستایی در گروه‌های تعاونی خودگردان، ب) سپس یکپارچه سازی این تعاونی‌ها در «مؤسسه تعاونی مرکزی تانا» برای حمایت اعتباری و مالی، ج) ایجاد سیستم آموزش ترویجی گسترده در «مرکز توسعه آموزشی تانا» د) توسعه منابع آب برای توسعه کشاورزی در یک پروژه آبیاری تانا، این مکانیسم سازمانی سپس جهت اینکه زنان فقیر و افراد بی‌زمین را تحت پوشش قرار دهد، تغییر داده شد. در اواخر دهه ۱۹۷۰ جنبش اتکا به خود، با سازماندهی گروه‌های با منافع مشترک مختلف در سطح روستا، تلاش‌های رویکرد کامیلا را ادامه داد. در دهه ۱۹۸۰ بانک گرامین با رویکرد دادن اعتبارات و وام‌های خرد به روستاییان فقیر و آسیب‌پذیر وارد عرصه شد. کمیته بهسازی روستایی بنگلادش^۱ و پروشیکا^۲ دو NGO در بنگلادش هستند که در زمینه توسعه روستایی فعالیت می‌کنند و گروه‌های محروم و ضعیف جامعه را بالاخص مردم روستایی را تحت پوشش قرار می‌دهند و عمدتاً گروه‌های آسیب‌پذیر را به تشکیل تعاونی در سطح محل و یا اتحادیه‌ها و غیره در سطح بالاتر تشویق می‌کنند تا شبکه‌ای هماهنگ از این گروه‌ها تشکیل گردد. این گروه‌ها و شبکه‌ها عمدتاً از طریق خودیاری و پس‌انداز، به فعالیت‌های توانمندساز و حل مشکلات اعضای خود در زمینه‌های مختلف دست می‌زنند (Mondal, 2000: 464). مثال بارز در مورد نقش سازمان‌های غیردولتی در توسعه روستایی و کاهش فقر را می‌توان بانک گرامین نام برد که مؤسس آن محمد یونس در سال ۲۰۰۶ جایزه صلح نوبل را به‌خاطر فعالیت در زمینه کاهش فقر از آن خود کرد این بانک که به بانک فقرا و بانک روستایی معروف است، وام و اعتبارات خرد به میلیون‌ها انسان محروم و آسیب‌پذیر در بنگلادش و سایر نقاط داده است تا در بهبود شرایط زندگی آن‌ها تأثیرگذار باشد. این بانک در ۵۰ هزار روستای بنگلادش فعالیت دارد و ۵ میلیون نفر عضو آن هستند. در هندوستان بیش از یک میلیون گروه مختلف در امر «توسعه محلی» فعال هستند. در اروپای شرقی صدهزار سازمان غیردولتی در فاصله سال‌های (۱۹۹۵-۱۹۹۸) تشکیل شده‌است. در بنگلادش که به کشور سازمان‌های غیردولتی معروف است (اغلب آنها کار خود را به‌صورت سیستم‌های تعاونی شروع کردند) حدود ۵۰۰۰ سازمان متعهد شده‌اند تا در برنامه‌های سوادآموزی فعالیت کنند. در چین نزدیک به ۲۰۰ هزار و آمریکا حدود دومیلیون NGO فعالیت می‌کنند. در سریلانکا جنبش تعاونی پس‌انداز و اعتبار بیش از ۷۰۰/۰۰۰ عضو دارد. در موزامبیک سازمان‌های غیردولتی در بخش بهداشت به‌تدریج جانشین دولت شده‌اند. حدود ۴۰ درصد از مراقبت‌های بهداشتی در کنیا توسط سازمان‌های غیردولتی صورت می‌گیرد. در بنگلادش دولت مسؤلیت

¹ Brac

² Proshika

واگذاری بخشی از اراضی جدید خلیج بنگال را به سازمان‌های غیر دولتی تفویض کرده است (سلطانی عربشاهی، ۱۳۸۳: ۸۳). در تایلند در سال ۱۹۷۹ یک مرکز غیردولتی داوطلبانه برای توسعه روستایی و هماهنگی فعالیت‌های سازمان‌های دولتی و غیردولتی در توسعه روستایی ایجاد شد که اندیشه‌ها و تجارب این سازمان‌ها بر سیاست‌ها و برنامه‌های دولت تأثیر گذاشته است و در برخی موارد به‌عنوان الگوهای توسعه مورد پذیرش قرار گرفته‌اند (سعیدی، ۱۳۸۱: ۵۷). در نتیجه روستاها به‌عنوان یکی از بخش‌های مولد، حیاتی و خودکفا کشور که بیش از ۳۰ درصد جمعیت را در خود جای داده است در جهت اجرای سیاست گسترش مشارکت مردم در برنامه‌های توسعه، می‌تواند نقش مؤثر و به‌سزایی داشته‌باشد. به‌دلیل بسترها و قابلیت‌هایی که در محیط روستایی وجود دارد، توانایی تشکیل و سازماندهی نهادهای مردمی در زمینه‌ها و موضوعات متعددی را دارا است. سازمان‌ها و تشکلهای غیردولتی (هم ملی و محلی) به‌عنوان نهادهایی که حقوق بهره‌برداران و آحاد مختلف مردم را در بخش روستایی و کشاورزی نمایندگی می‌کنند، ابزار بسیار مؤثری برای اعمال فشار سازنده بر دستگاه‌های دولتی فعال در این بخش به‌حساب می‌آیند و می‌توانند آنها را وادار به رعایت حقوق شهروندی و پاسخ‌گویی به نیازها، مطالبات و انتظارات برآورده نشده اقشار مختلف ذی‌نفع در این بخش کنند و موجب افزایش شفافیت، کاهش فساد اداری، کوچک‌سازی، ساده‌سازی مقررات و نهایتاً افزایش کارایی و اثربخشی مدیریت دولت در بخش توسعه روستایی شوند. احیا، اصلاح و یا ایجاد چنین تشکلهای مردمی و بومی (در روستاها و در سطح کلان کشور) عملاً به مفهوم گسترش مردم‌سالاری، واگذاری کار به مردم، تخفیف هزینه‌ها و مسئولیت‌های دولت در قبال مدیریت روستاها و جلب و جذب مشارکت‌های مردمی در فعالیت‌های عمرانی و توسعه‌ای روستاها است. لذا ضروری است با آسیب‌شناسی ساختار و عملکرد این تشکلهای فرصت‌ها و تهدیدها و نقاط ضعف و قوت شناسایی و افق‌های آرمانی و دست‌یافتنی تبیین گردد. در ادامه با یک حرکت نظام‌مند و هدف‌گرا در ایجاد و گسترش تشکلهای غیردولتی بومی در سطح روستاها و همراستا آن تأسیس و گسترش نهادهای غیردولتی در سطح استانی منطقه‌ای و ملی با توجه به نیاز و ضرورت هر روستا و منطقه به حمایت و تشویق عملی اقدام نماییم (مرادی، ۱۳۹۴: ۴). لذا سازمان‌های غیردولتی از ظرفیت بالایی برای توانمندسازی روستاییان و توسعه روستاها از طریق مشارکت طلبی برخوردار می‌باشد و همچنین یکی از راه‌های بسیار مهم و کارآمد در دستیابی به رشد اقتصادی و همچنین خارج شدن از چالش‌های اقتصادی که سیاست‌های خارجی بر کشور تحمیل کرده است، استفاده و بهره‌برداری از امور خیریه‌ای است. اقدامات خیریه‌ای می‌توانند راه‌گشای بسیاری از چالش‌های اقتصادی در عصر حاضر باشند. فعالیت‌های خیریه‌ای و موقوفات مالی را باید به‌عنوان چرخشگاه و پدیده مؤثر در رفع خلأهای موجود دانست که با تأکید بر دستورات اسلام و آرای مطابق حقوق موقوفه قابلیت اجرا و برنامه‌ریزی داشته‌باشد. یکی از عوامل مهم رونق و شکوفایی جامعه دین‌محور تجلی روحیه انفاق، ایثار، نیکوکاری، فداکاری و مهرورزی است که همه این‌ها نمونه‌ای از اثرات ارزشمند امور خیریه محسوب می‌شود. با بهره‌گیری امور خیریه می‌توان اقتصادی کارآفرین، فعال و پویا داشت که به‌کمک این سرمایه سودمند، زیرساخت‌های اساسی اقتصاد را تقویت نمود، به توانمندسازی گروه‌های هدف و کاهش وابستگی اقتصادی پرداخت (عالیان و درخشنده، ۱۳۹۷: ۳). همچنین خدمات‌رسانی به قشر ضعیف از طریق کمک مالی، دارویی و غذایی، ایجاد مراکز حمایت از ایتام و خانواده‌های مستمند، اعطای وام قرض‌الحسنه برای تأمین مخارج ازدواج، پرداخت بدهی‌های معوقه، کمک به انجمن‌های معلولین و سالمندان و برپایی درمانگاه‌های خیریه و مراکز

بهداشتی رایگان از جمله فعالیت‌های اجتماعی نهادهای خیریه است. همچنین نهادهای خیریه اهتمام به ریشه کن کردن چالش‌ها و نیازمندی‌های اجتماعی و کمک به فقرا و بهبود وضعیت زندگی آنان داشته است. جمعیت‌های خیریه‌ای همچنین با برگزاری دوره‌های آموزشی برای افراد بیکار و یا به ایجاد کارگاه‌های آموزشی صنایع دستی و تولیدات حرفه‌ای مبادرت کردند تا افراد محروم بتوانند مخارج زندگی خود را تأمین کنند. کمیته‌ی امداد امام‌خمینی (ره) و جمعیت هلال‌احمر فعالیت‌های بیشتری در این زمینه انجام داده است این نهادها آموزش قالی‌بافی و صنایع‌دستی زنان را ایجاد کرده‌است تا درآمد مناسبی را برای خانواده‌های فقیر ایجاد کند و تلاش دارد آنها را از وضع نیازمندی بیرون آورده و به شرایط تولید و خودکفایی برسانند (امیرجلالی، ۱۳۸۹: ۸۳). بنابراین، نهادهای خیریه‌ای در زمینه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی می‌توانند به توسعه روستاها به‌ویژه روستاهای محروم کمک کنند. با توجه به اهمیت نهادها و سازمان‌های غیردولتی در توسعه و به‌ویژه توسعه روستایی، تاکنون مطالعات متعددی در این رابطه انجام شده‌است که از جمله آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد (جدول ۱).

جدول ۱- پیشینه پژوهش

نویسنده (سال)	عنوان مقاله	نتیجه‌گیری
گنجی و همکاران، (۱۳۹۴)	مشارکت در امور خیریه و وقف، پیش‌درآمدی بر توسعه‌ی پایدار	رابطه‌ی معنادار و مستقیم بین متغیرهای دین‌داری، عدالت‌خواهی، انسجام اجتماعی، اعتماد اجتماعی، تعلق و تعهد اجتماعی با مشارکت در امور خیریه و وقف وجود دارد.
جوانی و همکاران، (۱۳۹۶)	وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد در روستاها؛ فرآیند شکل‌گیری، آثار و پیامدها (منطقه مورد مطالعه روستاهای شهرستان رشت خوار)	توسعه سازمان‌های مردم‌نهاد در مناطق مستعد روستایی به آثار اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی مختلفی منجر شده است. از مهم‌ترین مشکلات پیش روی این سازمان‌ها در مناطق روستایی می‌توان به عدم درک کامل مردم از کارکرد سمن در روستا، کمبود بودجه، وجود فقر فرهنگی، تجربه ناموفق سمن‌های قبلی و وجود دیدگاه منفی به سمن‌ها در مناطق روستایی اشاره کرد.
بهار و فروغی، (۱۳۹۷)	نقش خیریه‌ها در تولید و تداوم فقر زنانه	یافته‌های تحقیق نشان داد که فعالیت‌های بر پایه کمک‌رسانی در خیریه‌ها نه تنها بر بنیانی مردسالارانه وضع شده‌اند، بلکه با قراردادن زنان نیازمند کمک در وضعیت نابرابری مضاعف، شرایط فقیرتر شدن این زنان و تداوم چنین وضعیتی و درنهایت بازتولید فقر در زنان را فراهم می‌کنند. به‌راستی، طبق یافته‌ها می‌توان بدین نظر رسید که خیریه‌ها برای زنان در جامعه طبق الگوی کمک‌رسانی فعلی خود، «بازتولید انقیاد» می‌کنند.
کاظمی نجف‌آبادی و حسینی، (۱۳۹۸)	راهبردها و راهکارهای ارتقا بخش خیریه	آموزه‌های قرآنی و حدیثی و فرا تحلیل مطالعات پیمایشی موجود، حاکی از وجود راهبردهایی چون: گفتمان سازی انفاق قرآنی، توسعه بخش خیریه، بهبود بخشی به کیفیت تخصیص وجوه خیرخواهانه و بهبود بخشی به کیفیت گردآوری وجوه خیرخواهانه برای ارتقای خیریه در کشور است. برای تحقق هر یک از این راهبردها، راهکارهای جزئی و عملیاتی همچون حرفه‌ای کردن بخش خیریه، فراهم آوردن امکانات مدیریت تخصیص وجوه توسط نیکوکاران با گسترش تبلیغات و تحریک انگیزه‌ها قابل ارائه است.
کاظمی نجف‌آبادی و حسینی، (۱۴۰۱)	آسیب شناسی نهادهای خیریه در ایران با تأکید بر استخراج راهبردها و راهکارهای ارتقا بخش خیریه با به‌کارگیری تکنیک SWOT	با اتخاذ راهبردهایی همچون نهادسازی بخش‌های مردمی امور خیریه با رویکرد شبکه‌ای، نهادسازی بخش‌های حاکمیتی امور خیریه با رویکرد شبکه‌ای، توسعه فرهنگی و مدیریتی در بخش خیرخواهی کشور و شبکه سازی مؤسسات خیریه می‌توان ضمن تقویت نقاط قوت موجود، نقاط ضعف نهادهای خیریه را به کمترین حد رسانده و تهدیدهای موجود را به فرصت تبدیل کرد.
بلور فروش و همکاران، (۱۴۰۲)	تحلیل جامعه شناختی فعالیت‌ها و عملکردهای مؤسسات خیریه‌ای (اتنوگرافی نهادی یکی از مؤسسات حوزه سلامت)	این خیریه در شهر اصفهان برای خدمات حمایت‌تسکینی در چهار حوزه مشغول به فعالیت است و در حین اجرای سیاست‌های مربوط به نهاد، درگیر مسائل و مشکلاتی شده‌است که ناشی از فرسایش کیفیت زندگی کاری کارکنان در وجه عینی شامل (نظام معیوب جبران خدمات، نامناسب بودن فضا و غیره)، در وجه ذهنی شامل (فشار و تنش کاری زیاد، افول احساس امنیت شغلی و

نویسنده (سال)	عنوان مقاله	نتیجه گیری
مهری و محمودیان، (۱۴۰۲)	شناسایی مدل پارادایم توسعه نوآوری در مؤسسات خیریه ایران (یک نظریه زمینه‌ای)	غیره)، مناسبات ارتباطی کژکارکرد در سطوح درون مؤسسه‌ای شامل (کاهش کیفیت تعاملات درون و بیرون گروهی و غیره)، بین مؤسسه‌ای شامل (عدم تعامل بین شعب و غیره) و فرامؤسسه‌ای شامل (نگاه کالایی به بیماران، فقدان قوانین حمایتی) است.
فنگ ^۱ ، (۲۰۱۴)	نگاهی به چالش‌های سازمان‌های مردم‌نهاد مالی	نتایج به‌دست‌آمده نشان دادند عواملی چون ویژگی‌های مدیر، قدرت میانجی‌ها، شبکه شدن، ارتباطات میان فرهنگی از تاثیرگذارترین عوامل توسعه نوآوری در مؤسسات خیریه کشور هستند و محوری‌ترین مقوله شناسایی‌شده، بهره‌مندی از دانش بازار است. برنامه‌ریزی راهبردی و تعیین اهداف و روش‌ها براساس دانش روزآمد بازار موجب می‌شود شرایط گوناگون و زمینه‌های لازم برای توسعه نوآوری، فراهم و به‌تبع آن، ارتباط میان فرهنگی و تکثرگرا که زمینه‌ساز تحولاتی جدی در عرصه امر خیر هستند، در خیریه‌ها محقق شوند.
اُکان ^۲ ، (۲۰۱۴)	نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در مشارکت و توسعه پایداری اقتصاد روستایی در نیجریه	مهم‌ترین چالش‌های پیش روی عملکرد مطلوب سازمان‌های مردم‌نهاد کاهش بودجه، کمبود منابع مالی و سطح نازل ظرفیت‌های فردی و سازمان هستند.
نیانگائو و همکاران ^۳ ، (۲۰۱۶)	نقش سازمان‌های غیردولتی بر توسعه اجتماعی در کشورهای در حال توسعه	سازمان‌های مردم‌نهاد با نفوذ در جامعه روستایی از طریق جلب‌اعتماد روستاییان محافظه‌کار، زمینه‌ساز توسعه مشارکتی روستاها و توانمندسازی روستاییان در جهت توسعه اقتصادی گام برداشته‌اند.
اوسالیوان ^۴ ، (۲۰۲۲)	سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO) و توسعه	در چالش‌های توسعه اجتماعی همه بازیگران دولت، دانشگاه، صنعت، بخش خصوصی، جامعه مدنی و جوامع بین‌المللی باید به‌عنوان تیم عمل کنند و سازمان‌های غیردولتی باعث ایجاد آگاهی در همه ذی‌نفعان خواهند بود و این سازمان‌ها در آموزش و پرورش تمامی بازیگران نقشی مهم ایفا می‌کنند.
بولز و همکاران ^۵ ، (۲۰۲۳)	جایگاه خیریه در خدمات بهداشت عمومی: نابرابری و تداوم در حمایت خیریه از خدمات بهداشت ملی بریتانیا در انگلستان	این سازمان‌ها نقش مهمی در ریشه‌کن کردن فقر، گرسنگی و پایان بخشیدن به نقض حقوق بشر در سال‌های اخیر داشته‌اند. فعالیت‌های این سازمان‌ها در قالب مؤسسات خیریه، آژانس‌های داوطلبانه و سازمان‌های خصوصی و غیردولتی، در سطح مردمی آن‌ها را قادر ساخته است تا از مجامع محلی حمایت کنند و افراد را برای مشارکت در توسعه توانمند سازند. این پژوهش بر این مساله تأکید دارد که سازمان‌های مردم‌نهاد که وظیفه محورند و افرادی با منافع مشترک آن را هدایت می‌کنند، خدمات و وظایف بشردوستانه مختلفی را انجام می‌دهند، نگرانی‌های شهروندان را به دولت‌ها منتقل می‌کنند، سیاست‌ها را نظارت و مشارکت سیاسی در جامعه را تشویق می‌کنند.

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱.

بررسی مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که عمدتاً تاکنون به نقش نهادها و سازمان‌های غیردولتی در توسعه روستایی پرداخته شده است. اما کمتر به نقش نهادهای خیریه‌ای به‌صورت ویژه در زمینه توسعه روستایی تمرکز شده است.

¹ Feng

² Okon

³ Nyang'au & et al

⁴ O'Sullivan

⁵ Bowles & et al

بنابراین این مطالعه به صورت ویژه متمرکز بر تحلیل نقش نهاد خیریه ای امام علی (ع) در توسعه اقتصادی - اجتماعی نواحی روستایی (شهرستان قائنات) می باشد.

۳- روش، تکنیک‌ها و قلمرو

پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت از نوع توصیفی - تحلیلی و به لحاظ اجرا از نوع پیمایشی و به لحاظ روش جمع آوری داده‌ها از نوع میدانی می باشد. در آغاز، مطالعات سازمان یافته‌ای به منظور تهیه پایه‌ها و مبانی نظری به صورت کتابخانه‌ای انجام گرفته است و شاخص‌ها و متغیرهای تحقیق براساس مطالعات پیشین استخراج و مبنای طراحی پرسشنامه محقق ساخته قرار گرفت (جدول ۲).

جدول ۲ - شاخص‌ها و متغیرهای سنجش فعالیت‌های نهاد خیریه ای امام علی (ع)

شاخص‌ها	متغیرها
شاخص‌های اقتصادی	ایجاد اشتغال، ارائه وام جهت ساخت مسکن، افزایش انگیزه سرمایه‌گذاری، ایجاد اشتغال برای زنان، افزایش مشاغل خانگی، تضمین خرید تولیدات روستاییان، تنوع فعالیت‌های اقتصادی، افزایش درآمد روستاییان
شاخص‌های کالبدی	کمک تأمین مسکن مناسب، جداکردن دام از محل سکونت، آسفالت کردن خیابان‌ها، مقاوم سازی واحدهای مسکونی، مرمت و بهسازی مساکن آسیب‌دیده، هدایت فاضلاب روستا، خیابان کشی و کوچه کشی، نصب تابلو در کوچه‌ها، ایجاد محل دفع زباله، احداث پارک و محل بازی، توجه به سیستم روشنایی معابر، ایجاد مدارس نوساز و با کیفیت، ترویج به‌کارگیری مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی، بهبود راه دسترسی داخل روستا، توسعه زیرساخت‌های انرژی (گاز، برق، آب)
شاخص‌های بهداشت و سلامت	فراهم کردن آب آشامیدنی سالم، فراهم کردن خدمات درمانی و بهداشتی، برگزاری دوره‌های آموزشی امور بهداشتی، تشویق به بیمه شدن، افزایش سطح سلامت، اصلاح الگوی تغذیه، ترویج و آموزش بهداشت فردی و خانوادگی (مسواک و غیره)
شاخص‌های کارآفرینی	تشویق کسب و کارهای گروهی و مشارکتی، برگزاری دوره‌های آموزشی کارآفرینی، احداث و توسعه بازارهای محلی، تخصیص منابع مالی به روستاییان جهت توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه، بازاریابی تولیدات، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید
شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی	فرهنگ سازی در جهت فعالیت‌های دینی و مذهبی، برگزاری کلاس‌های آموزش احکام دینی، برگزاری مراسم‌های ملی و مذهبی، کاهش مهاجرت، تشویق به ادامه تحصیل، توسعه و ترویج فعالیت‌های خیریه‌ای، فرهنگ سازی و آموزش مهارت‌های زندگی، فرهنگ سازی توسعه فضای سبز (کاشت درخت و گل و گیاه)، ارتقا سطح مهارت‌آموزی و فنون، افزایش مشارکت (بازسازی مسکن و غیره)، افزایش انگیزه‌های تعلق مکانی، توزیع عادلانه امکانات، کمک به ایتم و نیازمندان، ایجاد روحیه اعتماد، ایجاد همبستگی، ایجاد امنیت، استحکام خانواده، افزایش امید به زندگی، افزایش توانمندسازی

مأخذ: (شفیعی ثابت و دوستی سبزی، ۱۳۹۵؛ حیدری ساربان و همکاران، ۱۳۹۵؛ عرب، ۱۳۹۶؛ رضایی آدریان و احمدی، ۱۳۹۶؛ ۳۹؛ بسحاق و همکاران، ۱۳۹۳؛ ۱۹۸؛ دهقانی و جمینی، ۱۳۹۶؛ ۲۶۰؛ جلالیان و همکاران، ۱۳۹۶؛ ۱۵؛ دانایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ ۸۱).

به‌منظور عملیاتی‌سازی مطالعه بر پایه محدوددها و روستاهای هدف مؤسسه خیریه ای امام علی (ع) در استان خراسان جنوبی، روستاهای تحت پوشش مؤسسه در شهرستان قائنات به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. زیرا قرارگیری شهرستان

قائتات در نزدیکی مرز افغانستان و فاصله نسبتاً بسیار روستاهای مورد مطالعه از مرکز شهرستان و مرکز خدمات‌رسانی و همچنین با توجه به اینکه شغل اکثر مردم این نواحی کشاورزی است و متعاقب آن درآمد مردم نیز کم است باعث شده که این شهرستان در زمره‌ی شهرستان‌های محروم قرار گیرد. لذا، مؤسسه امام‌علی (ع) در سال ۱۳۸۶ در استان خراسان جنوبی تعداد ۲ روستا در شهرستان نهبندان، ۱ روستا در شهرستان خوسف، ۳ روستا در شهرستان سربیشه، ۱۱ روستا در شهرستان فردوس، ۵ روستا در شهرستان قائتات و همچنین ۱ روستا در شهرستان زیرکوه را تحت پوشش خود قرار داده است که روی هم‌رفته شامل ۳۲۹۳ خانوار هستند و تاکنون در حوزه‌ی آموزش، عمران روستایی، بهداشت و سلامت به موفقیت‌هایی در جهت کاهش مشکلات اقتصادی و اجتماعی روستاها رسیده است که در کل شامل موارد زیر هستند:

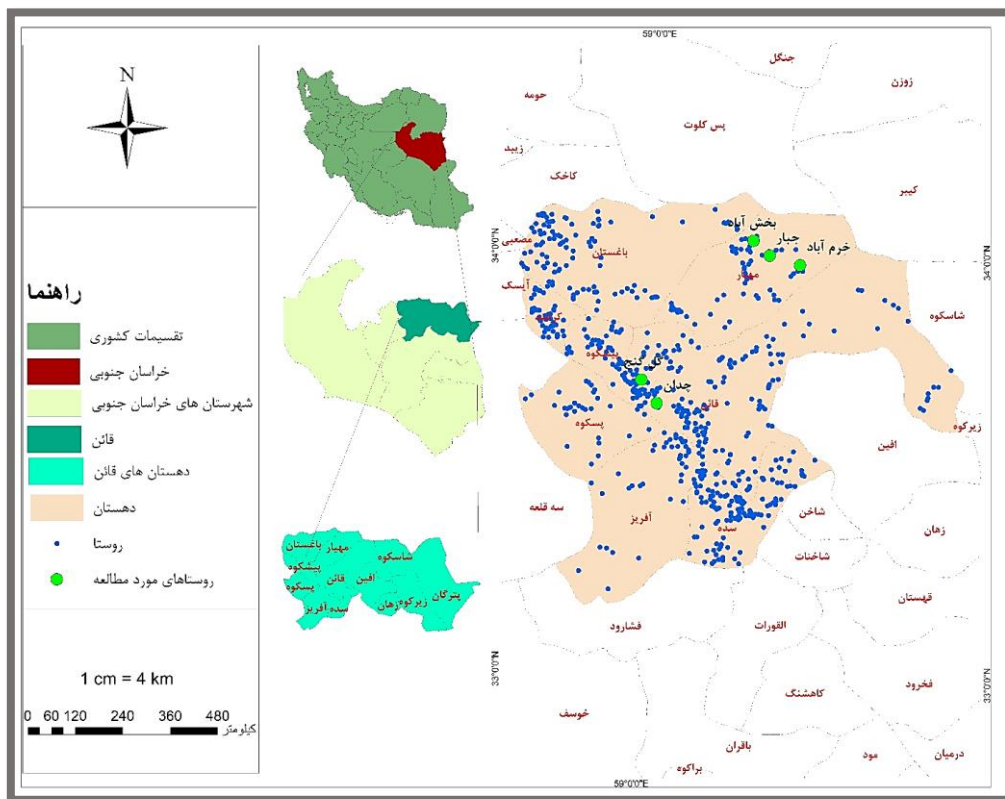
تشویق و هدایت دختران و پسران روستایی به ادامه تحصیل از طریق شرکت در امتحانات پایان مقطع راهنمایی طرح تکمیلی، بهسازی منازل مسکونی احداث از طرف بنیاد مسکن، احداث مسکن برای افراد نیازمند، احداث کتابخانه، احداث سرویس‌های بهداشتی، اقدام به آموزش کشت سبزیجات در منازل جهت مصرف اهالی، کاشت نهال در سطح معابر روستا، کاشت نهال مثمر در داخل حیاط منازل مسکونی، آموزش بهداشت خانواده و بهداشت فردی، آموزش نحوه تغذیه نوزادان، شنوایی سنجی و بینایی‌سنجی، راه اندازی کارگاه پارچه‌بافی، گلیم و گلیم فرش، راه‌اندازی کارگاه خیاطی در رشته‌های: راسته دوزی، ماتتو دوز، دامن دوزی (دفترچه راهنمای مؤسسه خیریه امام‌علی (ع)، ۱۳۸۹: ۲).

در مرحله مطالعه میدانی با به‌کارگیری پرسشنامه محقق ساخته بر پایه شاخص‌ها و متغیرها، به گردآوری داده‌های مورد نیاز پرداخته شده است. جامعه‌ی آماری این پژوهش کلیه سرپرستان خانوار روستاهای تحت پوشش مؤسسه امام‌علی (ع) شهرستان قائتات در استان خراسان جنوبی می‌باشد. در این شهرستان تعداد ۵ روستا شامل ۳۱۹ خانوار و با جمعیت ۱۰۶۱ نفر تحت پوشش این مؤسسه می‌باشند. با توجه به کم بودن تعداد جامعه آماری، نمونه‌گیری به صورت تمام شماری می‌باشد (جدول ۳) (شکل ۱).

جدول ۳ - روستاهای مورد مطالعه در شهرستان قائتات

نام روستا	جمعیت ۱۴۰۰	تعداد خانوار	تعداد نمونه و خانوار تحت
گل گنج	۳۱۵	۱۰۶	۱۰۶
چدان	۸۶	۳۰	۳۰
جبار	۲۰۰	۵۸	۵۸
بخش آباد	۱۱۰	۲۹	۲۹
خرم‌آباد	۳۵۰	۹۶	۹۶
جمع کل	۹۵۴	۳۱۹	۳۱۹

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

شکل ۱- نقشه منطقه مورد مطالعه

روایی پرسشنامه تهیه شده بر پایه شاخص‌ها، از طریق اخذ نظرات ۱۵ نفر از متخصصان و مطلعین (اساتید حوزه مطالعات روستایی دانشگاه‌ها، کارشناسان مؤسسه و دهیاران روستاها) محلی انجام گرفت. برای به‌دست آوردن پایایی نیز، تعداد ۳۰ پرسشنامه از طریق پیش‌آزمون کرونباخ به‌صورت تصادفی در روستاهای مورد مطالعه تکمیل گردید. بر طبق اطلاعات استخراج‌شده و محاسبات انجام‌شده میزان آلفا کرونباخ برای قسمت‌های متعدد به شرح زیر است. مقدار کرونباخ کل پرسشنامه طراحی شده برابر با ۰/۹۴ می‌باشد که نشان دهنده پایایی قوی ابزار پژوهش است (جدول ۴).

جدول ۴- ضریب آلفا کرونباخ

مؤلفه‌ها	تعداد شاخص‌ها	ضریب آلفا کرونباخ
اقتصادی	۸	۰.۹۱
مسکن	۱۶	۰.۹۲
بهداشت و سلامت	۷	۰.۹۲
کارآفرینی	۶	۰.۹۲
اجتماعی - فرهنگی	۱۹	۰.۹۶

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

در گام‌های بعدی پژوهش، به منظور پاسخ‌گویی به سؤال پژوهش و تحلیل داده‌های به دست آمده، از نرم‌افزار آماری SPSS و برای ترسیم نقشه از نرم‌افزار Arc GIS استفاده شد. از جمله روش‌های آماری استفاده شده در پژوهش به کارگیری آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه، همبستگی و رگرسیون می‌باشد و در پایان به منظور رتبه‌بندی روستاهای مورد مطالعه در زمینه شاخص‌های ابعاد توسعه از مدل تصمیم‌گیری MARCOS استفاده شده است. روش مارکوس ۱ یکی از روش‌های جدید تصمیم‌گیری چند معیاره است که توسط استیو یک و همکاران^۲ (۲۰۱۹) ارائه شد. این روش برای رتبه‌بندی گزینه‌های پژوهش مورد استفاده قرار می‌گیرد. مراحل این روش در ادامه آورده شده است.

گام اول: تشکیل ماتریس تصمیم: در تکنیک مارکوس با به کارگیری n معیار به ارزیابی m گزینه پرداخته می‌شود. بنابراین به هر گزینه براساس هر معیار امتیازی داده می‌شود. این امتیازات می‌تواند براساس مقادیر کمی و واقعی باشد یا اینکه کیفی و نظری باشد. در هر صورت باید یک ماتریس تصمیم m*n در تشکیل شود.

گام دوم: تعیین ایده‌آل و ضد ایده‌آل: در این بخش بر پایه رابطه ۱ و ۲ مقادیر ایده‌آل (AI) و ضد ایده‌آل (AAI) مشخص می‌شود. عبارت B به معنی معیارهایی که جنبه سود و عبارت C به معنی معیارهای که جنبه هزینه دارند.

$$AI = \max_i x_{ij} \text{ if } j \in B \text{ and } \min_i x_{ij} \text{ if } j \in C \quad (1)$$

(۲)

$$AAI = \min_i x_{ij} \text{ if } j \in B \text{ and } \max_i x_{ij} \text{ if } j \in C$$

گام سوم: نرمال‌سازی: در این بخش با به کارگیری روابط ۳ و ۴ نرمال‌سازی برای معیارهای با جنبه هزینه و برای معیارهایی با جنبه سود انجام می‌شود.

$$n_{ij} = \frac{x_{aj}}{x_{ij}} \text{ if } j \in C \quad (3)$$

$$n_{ij} = \frac{x_{ij}}{x_{aj}} \text{ if } j \in B \quad (4)$$

گام چهارم: وزن دار کردن: در این بخش با به کارگیری رابطه ۵ وزن معیارها را در ماتریس نرمال ضرب می‌کنیم تا ماتریس وزن دار حاصل شود.

$$V_{ij} = n_{ij} \times W_j \quad (5)$$

گام پنجم: درجه مطلوبیت گزینه‌ها: در این بخش بر پایه روابط ۶ و ۷ درجه مطلوبیت ایده‌آل (K+) و ضد ایده‌آل (K-) گزینه‌ها محاسبه می‌شود.

¹ Measurement Alternatives and Ranking according to Compromise Solution (MARCOS)

² Stević & et al

$$K_i^+ = \frac{S_i}{S_{ai}} \quad (۶)$$

$$K_i^- = \frac{S_i}{S_{aai}} \quad (۷)$$

در روابط بالا $S_i = (i = 1.2. m)$ جمع مقادیر هر سطر در ماتریس وزن دار می باشد که از رابطه ۸ به دست می آید.

$$S_i = \sum_{j=1}^n V_{ij} \quad (۸)$$

گام ششم: تعیین عملکرد دلخواه گزینه ها: در این بخش با به کارگیری رابطه ۹ عملکرد مطلوب هر گزینه محاسبه می شود.

$$f(K_i) = \frac{K_i^+ + K_i^-}{1 + \frac{1 - f(K_i^+)}{f(K_i^+)} + \frac{1 - f(K_i^-)}{f(K_i^-)}} \quad (۹)$$

در رابطه بالا $f(K_i^-)$ عملکرد مطلوبیت ضد ایده آل و $f(K_i^+)$ عملکرد مطلوب ایده آل برای هر گزینه می باشد که از روابط ۱۰ و ۱۱ محاسبه می شود.

$$f(K_i^-) = \frac{K_i^+}{K_i^+ + K_i^-} \quad (۱۰)$$

$$f(K_i^+) = \frac{K_i^-}{K_i^+ + K_i^-} \quad (۱۱)$$

گام هفتم: رتبه بندی گزینه ها: در این بخش با به کارگیری مقادیر به دست آمده از رابطه ۱۰ که عملکرد دلخواه گزینه ها می باشد رتبه بندی صورت می گیرد و در پایان گزینه ای بهترین رتبه برتر را دارد که عملکرد مطلوب آن از همه بیشتر باشد (جدول ۱۱).

۴- یافته ها و تحلیل داده ها

نتایج توصیفی به دست آمده نشان می دهد که ۵۳/۳ درصد پاسخگویان مردان و ۴۶/۷ آن ها را زنان تشکیل داده اند. ۷۰ درصد پاسخگویان متأهل و ۳۰ درصد آن ها مجرد می باشند. بیشترین میزان تحصیلات در بین پاسخگویان دیپلم با مقدار ۴۱/۷ درصد بوده و کمترین تعداد پاسخگویان فوق لیسانس با مقدار ۳ درصد بوده اند. ۴۲ درصد پاسخگویان خانه دار می باشند که بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده اند و از طرفی ۲۷ درصد پاسخگویان دامدار و کشاورز هستند که شغل اصلی روستاهای مورد مطالعه را شامل می شود و در مرتبه دوم قرار دارد. اکثر پاسخ دهندگان در رده سنی ۳۰ تا ۴۰ سال با ۵۱/۱ درصد قرار دارند و از طرفی کمترین گروه سنی پاسخ گو ۵۰ تا ۶۰ سال با ۲/۸ درصد هستند که کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده اند. سابقه سکونت پاسخگویان در روستا بیشتر از ۲۵ سال است. ۵۶/۴ درصد از پاسخگویان

که اکثریت افراد را شامل می‌شوند درآمدی حدود ۲ تا ۵ میلیون تومان را دارند و پس از آن ۲۰ درصد پاسخگویان درآمدی ۵ تا ۱۰ میلیون تومانی در ماه به دست می‌آورند. ۸۰ درصد پاسخگویان تحت پوشش نهاد کمیته‌امداد امام خمینی (ره) هستند و ۲۰ درصد دیگر تحت پوشش نهادهای جز مؤسسه امام‌علی (ع) نیستند.

جدول (۵) اثرات اقتصادی نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) را نشان می‌دهد به طوری که بیشترین میانگین در بین شاخص‌های بعد اقتصادی متعلق به شاخص افزایش مشاغل خانگی با مقدار ۳/۳۷ می‌باشد که نشانگر تأثیر نهاد خیریه امام‌علی (ع) در ایجاد مشاغل خانگی بوده است و از طرفی این نهاد کمترین توجه را در افزایش انگیزه سرمایه‌گذاری با میانگین ۲/۷۷ داشته است. نتایج نشان می‌دهد که نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در ایجاد مشاغل خانگی برای روستاییان تأثیر مطلوبی را داشته و باعث شده که مشاغل متعددی در روستاها مانند ترویج و پرورش مرغ بومی، راه اندازی دستگاه جوجه کشی و تولید جوجه مرغ بومی تخم‌گذار و ایجاد فروشگاه مواد غذایی در روستاها ایجاد شود و از طرفی افزایش انگیزه سرمایه‌گذاری در روستاها بسیار کم بوده و علت آن نبود سرمایه و زیرساخت‌های لازم برای سرمایه‌گذاری در روستا بوده است.

جدول ۵- دیدگاه پاسخ‌گویان درباره اثرات اقتصادی فعالیت‌های مؤسسه خیریه امام‌علی (ع)

شاخص‌ها	درصد فراوانی					میانگین	انحراف معیار
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
ایجاد اشتغال	۴۳/۲	۲۷/۶	۱۰/۴	۱۴/۹	۳/۹	۳/۰۹	۱/۲۲
ارائه وام در جهت ساخت مسکن	۹/۴	۲۹/۵	۳۸/۶	۱۳/۶	۱/۹	۲/۸۵	۱/۱۱
افزایش انگیزه سرمایه‌گذاری	۳۷/۷	۳۰/۸	۱۲/۳	۷/۸	۱/۹	۲/۷۷	۱/۱۵
ایجاد اشتغال برای زنان	۴۳/۵	۲۸/۲	۱۳/۳	۱۱	۳/۹	۳/۰۴	۱/۱۷
افزایش مشاغل خانگی	۳۰/۵	۳۴/۷	۱۲/۳	۱۲	۱۰/۴	۳/۳۷	۱/۳۱
تضمین خرید تولیدات روستاییان	۱۱	۳۹/۶	۲۴/۷	۱۱/۴	۱۱/۷	۲/۷۸	۱/۲۳
تنوع فعالیت‌های اقتصادی	۳۶/۷	۳۹/۷	۸	۱۳	۳/۲	۳/۰۷	۱/۱۲
افزایش درآمد روستاییان	۳۹	۳۹	۱۳	۷/۸	۱/۳	۲/۹۴	۰/۹۷

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱.

در ادامه به تحلیل نقش نهاد خیریه ای امام علی (ع) در بعد کالبدی پرداخته شده است به طوری که بیشترین شاخصی که مورد توجه نهاد خیریه ای امام علی (ع) در بعد کالبدی قرار گرفته، شاخص به کارگیری مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی با میانگین ۳/۹۴ بوده است و کمترین توجه این نهاد در بعد کالبدی به شاخص هدایت فاضلاب روستا با مقدار میانگین ۱/۹۸ بوده است. نتایج به دست آمده از این بعد بیانگر این است که نهاد خیریه ای امام علی (ع) با تأمین وام از بنیاد مسکن در ساخت مسکن به روستاییان کمک کرده و در جهت به کارگیری مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی وضعیت مطلوبی را به وجود آورده است و مردم روستا نیز رضایتمندی زیادی را در این باره داشته اند. اما نهاد خیریه ای امام علی (ع) در جهت هدایت فاضلاب روستا به دلیل جمعیت کم و کوچک بودن روستاها به این مسئله توجه کمتری داشته است (جدول ۶).

جدول ۶- دیدگاه پاسخ گویان درباره اثرات کالبدی فعالیت های مؤسسه خیریه امام علی (ع)

شاخص ها	درصد فراوانی					میانگین	انحراف معیار
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
کمک تأمین مسکن مناسب	۴۲/۹	۳۳/۸	۱۳/۳	۶/۶	۱/۶	۲/۸۶	۱/۰۱
جدا کردن دام از محل سکونت	۱/۶	۴۱/۲	۳۴/۷	۹/۰	۸/۱	۲/۹۶	۱/۱۷
آسفالت کردن خیابان ها	۰/۰	۶۸/۸	۷/۰	۲۲/۰	۷/۵	۲/۱۶	۱/۸۱
مقاوم سازی واحدهای مسکونی	۱/۶	۳۰/۲	۴۳/۵	۱۱/۷	۱۰/۴	۳/۰۷	۱/۰۶
مرمت و بهسازی مسکن آسیب دیده	۴۷/۷	۲۱/۸	۱/۳	۱۸/۵	۹/۱	۳/۱۵	۱/۴۵
هدایت فاضلاب روستا	۶۸/۸	۷/۸	۱۴/۳	۵/۸	۳/۲	۱/۹۸	۱/۵۵
خیابان کشی و کوچه کشی	۸/۱	۶۸/۰	۱۳/۰	۶/۸	۳/۲	۱/۹۹	۱/۵۶
نصب تابلو در کوچه ها	۱/۷	۶۷/۰	۸/۴	۱۱/۷	۸/۱	۲/۲۰	۱/۸۳
ایجاد محل دفع زباله	۷/۱	۶۸/۸	۱۱/۰	۹/۷	۳/۲	۲/۰۳	۱/۶۱
احداث پارک و محل بازی	۷۱/۰	۴/۲	۸/۴	۱۳/۶	۱/۶	۲/۰۷	۱/۶۵
توجه به سیستم روشنایی معابر	۷۱/۰	۴/۲	۸/۴	۱۳/۶	۱/۶	۲/۰۰	۱/۶۰
ایجاد مدارس نوساز و با کیفیت	۶۷/۲	۱۱/۱	۱۱/۷	۸/۱	۱/۶	۱/۹۷	۱/۵۰
ترویج به کارگیری مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی	۰/۶	۳۳/۴	۴۱/۲	۲۱/۱	۳/۶	۳/۹۴	۰/۸۴
بهبود راه دسترسی داخل روستا	۷۰/۰	۹/۱	۶/۵	۹/۴	۶/۵	۲/۰۹	۱/۷۱
توسعه زیرساخت های انرژی (گاز، برق، آب)	۰/۶	۷۰	۵/۵	۸/۴	۱۳/۳	۲/۱۵	۱/۷۴

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۱.

با توجه به جدول (۷) که نقش نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در بهداشت و سلامت روستاها را نمایش می‌دهد دریافتیم که بیشترین میزان توجه نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در بعد بهداشت و سلامت به شاخص افزایش سطح سلامت با میانگین ۳/۱۹ بوده است و کمترین توجه این نهاد به شاخص فراهم کردن آب آشامیدنی سالم با مقدار ۲/۰۶ می‌باشد. نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن است که نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در جهت افزایش سلامت مددجویان و روستاییان تلاش‌هایی از جمله اصلاح الگوی تغذیه، آموزش بهداشت فردی مانند مسواک زدن، ساخت سرویس بهداشتی و حمام و همچنین ساخت خانه بهداشت را کرده که شرایط مطلوبی را ایجاد کرده است. از طرفی در زمینه فراهم کردن آب آشامیدنی سالم به‌دلیل فاصله‌ی طولانی روستاها تا مراکز تأمین آب شیرین و همچنین هزینه‌های هنگفت تأمین آب آشامیدنی در این زمینه نهاد خیریه موفقیت‌چندانی نداشته است و کمتر به این موضوع توجه شده‌است (جدول ۷).

جدول ۷- دیدگاه پاسخ‌گویان درباره اثرات بهداشت و سلامت‌های مؤسسه خیریه امام‌علی (ع)

انحراف‌معیار	میانگین	درصد فراوانی					شاخص‌ها
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۱/۶۱	۲/۰۶	۳/۵	۸/۸	۱۴	۵/۵	۶۸/۴	فراهم کردن آب آشامیدنی سالم
۱/۲۰	۳/۰۲	۱/۶	۱۸/۸	۶/۵	۲۶	۴۷/۱	فراهم کردن خدمات درمانی و بهداشتی
۰/۹۸	۲/۹۶	۳/۲	۳/۶	۱۵/۹	۴۰/۶	۳۶/۷	برگزاری دوره‌های آموزشی امور بهداشتی
۱/۰۲	۲/۹۰	۲/۹	۵/۵	۱۳	۳۵/۷	۴۲/۹	تشویق به بیمه شدن
۱/۱۵	۳/۱۹	۲/۳	۱۷/۹	۹/۴	۳۷/۳	۳۳/۱	افزایش سطح سلامت
۱/۲۸	۲/۹۷	۹/۱	۳/۹	۱۴	۲۰/۸	۵۲/۳	اصلاح الگوی تغذیه
۱/۰۱	۲/۹۴	۱۳	۰	۹/۴	۳۶	۴۱/۶	ترویج و آموزش بهداشت فردی و خانوادگی (مسواک و غیره)

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱.

در بعد کارآفرینی نهاد خیریه امام‌علی (ع) بیشترین توجه را به شاخص ایجاد فرصت‌های شغلی جدید با میانگین ۳/۳۷ داشته و از طرفی کمترین توجه را به شاخص تخصیص منابع مالی به روستاییان جهت توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه با مقدار میانگین ۲/۹۳ داشته است. نتایج بیانگر این است که نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در ایجاد فرصت‌های شغلی جدید اقدامات مطلوبی را انجام داده که از جمله این مشاغل عبارتند از: پرورش بز ثامن، پرورش شتر، خیاطی لباس‌های محلی و پروار بندی دام و کشاورزی) که دارای درآمد پایدار برای خانواده‌های روستایی می‌باشند؛ به‌وسیله وام‌های صندوق‌های همیاری ایجاد شده‌اند و این عامل توسعه‌ی روستاها را در پیش خواهد داشت و از طرفی وضعیت تخصیص منابع مالی بسیار ناچیز بوده که باعث نارضایتی مددجویان شده‌است (جدول ۸).

جدول ۸- دیدگاه پاسخ گویان در خصوص اثرات کارآفرینی فعالیت‌های مؤسسه خیریه امام علی (ع)

انحراف معیار	میانگین	درصد فراوانی				شاخص‌ها	
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم		
۱/۲۶	۳/۰۷	۴/۲	۱۶/۲	۸/۱	۲۵	۴۶/۴	تشویق کسب و کارهای گروهی و مشارکتی
۰/۹۸	۲/۹۹	۲/۳	۵/۸	۱۵/۶	۴۰/۹	۳۵/۴	برگزاری دوره‌های آموزشی کارآفرینی
۱/۰۳	۲/۹۷	۱/۹	۸/۴	۱۴/۹	۳۴/۱	۴۰/۶	احداث و توسعه بازارهای محلی
۱/۲۵	۲/۹۳	۶/۵	۸/۸	۹/۱	۲۲/۷	۵۲/۹	تخصیص منابع مالی به روستاییان جهت توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه
۱/۲۳	۳/۰۹	۷/۵	۸/۴	۹/۷	۳۴/۱	۴۰/۳	بازاریابی تولیدات
۱/۲۲	۳/۳۷	۵/۵	۱۴	۲۴	۲۶/۳	۳۰/۲	ایجاد فرصت‌های شغلی جدید

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱.

همچنین در بعد اجتماعی - فرهنگی بیشترین توجه را نهاد خیریه‌ای امام علی (ع) در شاخص تشویق به ادامه تحصیل با میانگین ۴/۹۷ داشته است و از طرفی کمترین توجه را در شاخص برگزاری مراسم‌های ملی - مذهبی با مقدار میانگین ۳/۳۳ داشته است. نتایج نشان می‌دهد که نهاد خیریه‌ای امام علی (ع) در تشویق جوانان به ادامه تحصیل تلاش‌هایی مانند جذب یاریگر جهت تأمین هزینه‌های تحصیل خانواده‌های کم‌بضاعت و ارشاد دانش‌آموزان برای ادامه تحصیل در مقاطع مختلف تحصیلی کرده است که این عامل در زمینه توسعه آموزشی در سطح روستاهای مورد مطالعه مؤثر بوده است و از طرفی در برگزاری مراسم‌های ملی - مذهبی وضعیت مناسب را برای مددجویان و روستاییان ایجاد نکرده که این عامل باعث نارضایتی مددجویان شده است (جدول ۹).

جدول ۹ - دیدگاه پاسخ گویان درباره اثرات اجتماعی - فرهنگی فعالیت‌های مؤسسه خیریه امام علی (ع)

انحراف معیار	میانگین	درصد فراوانی				شاخص‌ها	
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم		
۱/۴۰	۳/۵۸	۹/۴	۲۵	۱۰/۷	۲۵/۶	۲۹	فرهنگ سازی در جهت فعالیت‌های دینی و مذهبی
۱/۲۴	۳/۵۳	۷/۸	۱۵/۶	۲۳/۱	۳۰/۲	۲۳/۴	برگزاری کلاس‌های آموزش احکام دینی
۱/۱۱	۳/۳۳	۳/۶	۱۱/۷	۲۶/۳	۳۲/۱	۲۶/۳	برگزاری مراسم‌های ملی و مذهبی
۱/۳۳	۳/۵۱	۸/۸	۱۷/۲	۲۲/۴	۱۹/۵	۳۲/۱	کاهش مهاجرت
۱/۱۶	۴/۹۷	۵/۵	۳۲/۸	۳۰/۵	۱۵/۹	۱۵/۳	تشویق ادامه تحصیل
۱/۱۲	۴/۰۸	۹/۴	۲۶	۴۰/۶	۱۱	۱۳	توسعه و ترویج فعالیت‌های خیریه‌ای
۰/۹۷	۳/۷۴	۲/۳	۱۹/۲	۴۰/۳	۲۷/۳	۱۱	فرهنگ سازی و آموزش مهارت‌های زندگی
۱/۱۶	۴/۰۴	۱۳/۳	۱۹/۲	۳۵/۱	۲۲/۷	۹/۷	فرهنگ سازی توسعه فضای سبز
۰/۹۵	۳/۸۱	۳/۲	۱۸/۵	۴۳/۵	۲۶	۸/۸	ارتقا سطح مهارت آموزی و فنون
۱/۳۱	۴/۲۲	۱۸/۸	۲۶/۹	۲۷/۹	۱۰/۴	۱۵/۹	افزایش مشارکت (بازسازی مسکن و غیره)
۱/۱۷	۳/۸۳	۵/۵	۲۹/۲	۲۷/۹	۲۲/۴	۱۵/۷	افزایش انگیزه‌های تعلق مکانی
۱/۳۰	۴/۱۰	۱/۳	۲۱/۸	۳۶/۷	۲۸/۹	۱۲	توزیع عادلانه امکانات
۰/۹۸	۳/۷۲	۱	۳۱	۲۶	۲۲	۱۱	کمک به ایتمان و نیازمندان

انحراف معیار	میانگین	درصد فراوانی					شاخص‌ها
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۱/۱۴	۳/۹۲	۱۱/۴	۱۷/۵	۳۲/۱	۲۹/۲	۹/۷	ایجاد روحیه اعتماد
۱/۰۳	۳/۸۰	۶/۲	۱۶/۲	۳۹	۲۸/۹	۹/۷	ایجاد همبستگی
۱/۳۶	۴/۲۵	۲۲/۴	۲۴	۲۶/۳	۱۰/۷	۱۶/۶	ایجاد امنیت
۱/۱۸	۳/۸۸	۲/۹	۳۷	۲۲/۴	۲۱/۴	۱۶/۳	استحکام خانواده
۱/۱۳	۳/۸۳	۴/۹	۲۶	۳۰/۸	۲۵	۱۳	افزایش امید به زندگی
۱/۱۰	۴/۱۲	۱۲	۲۲/۱	۴۱/۲	۱۵/۳	۹/۴	افزایش توانمندسازی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱.

در ادامه برای ارزیابی نقش نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در شاخص‌های متعدد از آزمون تی تک نمونه‌ای بهره گرفته شد. در این قسمت با بهره‌مند شدن از آزمون تی تک نمونه‌ای به مقایسه میانگین نظری ۳ که مقدار متوسط در نظر گرفته شده است پرداخته می‌شود. بررسی نتایج جدول (۱۰) نشان می‌دهد که آماره t متغیر کالبدی، بهداشت و سلامت و اجتماعی - فرهنگی منفی و در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ نشان اثرگذاری کمتر از حد میانگین نظری ۳ است. به‌طور کلی می‌توان گفت که نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) توانسته بر بعد کالبدی، بهداشت و سلامت و بعد اجتماعی - فرهنگی نقش بیشتری نسبت به دیگر ابعاد بگذارد.

جدول ۱۰- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در ارتباط با نقش توسعه‌ای نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع)

مؤلفه‌ها	میانگین	مقدار t	مقدار df	سطح معناداری	خطای استاندارد میانگین	حد بالا	حد پایین
اقتصادی	۲/۹۷	-۰/۵۲	۳۱۸	۰/۶۰	-۰/۰۳	-۰/۱۳	۰/۰۷
کالبدی	۲/۴۱	-۷/۷۶	۳۱۸	۰/۰۰	-۰/۵۸	-۰/۷۳	-۰/۴۴
بهداشت و سلامت	۲/۵۶	-۹/۳۶	۳۱۸	۰/۰۰	-۰/۴۳	-۰/۵۲	-۰/۳۴
کارآفرینی	۳/۰۶	۱/۳۶	۳۱۸	۰/۱۷	۰/۰۷	-۰/۰۳	۰/۱۷
اجتماعی - فرهنگی	۳/۸۵	۳۰/۲۶	۳۱۸	۰/۰۰	۰/۸۶	۰/۸۰	۰/۹۱

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱.

جدول ۱۱- رتبه بندی روستاها در زمینه ابعاد توسعه

روستاهای مورد مطالعه	-K	+K	F(K-)	F(K+)	F(K)	رتبه
بخش آباد	۲/۱۰۵	-۰/۹۴۹	-۰/۳۱۱	-۰/۶۸۹	-۰/۸۳۲	۲
جبار	۲/۱۰۲	-۰/۹۴۷	-۰/۳۱۱	-۰/۶۸۹	-۰/۸۳۱	۳
چدان	۲/۰۹۲	-۰/۹۴۳	-۰/۳۱۱	-۰/۶۸۹	-۰/۸۲۷	۵
خرم‌آباد	۴/۹۱۴	۲/۲۱۴	-۰/۳۱۱	-۰/۶۸۹	۱/۹۴۲	۱
گل گنج	۲/۰۹۵	-۰/۹۴۴	-۰/۳۱۱	-۰/۶۸۹	-۰/۸۲۸	۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به جدول فوق بهترین روستای مورد مطالعه در زمینه ابعاد توسعه متعلق به روستای خرم‌آباد بوده که علت اصلی آن را می‌توان قرارگیری این روستا در زمره محروم‌ترین روستاها و پایه مطالعاتی مؤسسه خیریه در شهرستان قائنات جهت نیل به اهداف توسعه بوده است. ضعیف‌ترین روستا به لحاظ نقش نهاد خیریه‌ای مؤسسه امام‌علی (ع) در زمینه ابعاد توسعه، متعلق به روستای چدان می‌باشد.

۵- بحث و فرجام

از مهم‌ترین باب‌هایی که می‌تواند در راستای گشوده شدن توسعه روستایی نقشی مهم و تأثیر گذار داشته‌باشد، نهادهای خیریه هستند که با مشارکت مردمی و خیرین در رفع کمبودها و تأمین نیازهای مختلف اقتصادی، علمی، فرهنگی، مذهبی و غیره مورد استفاده قرار می‌گیرند. به‌راستی می‌توان گفت نهادها یا سازمان‌های خیریه زیر مجموعه سازمان‌های غیردولتی مردم‌نهاد هستند که با اهداف غیر سیاسی، غیرانتفاعی و غیر اقتصادی که برای تحقق یک هدف مشترک خیرخواهانه گرد هم جمع شدند و طبق ضوابط و قوانین خاصی به انجام فعالیت مشخصی می‌پردازند. به سخن دیگر سازمان‌های خیریه گروه‌هایی هستند که به برطرف نمودن مشکلات کمک کرده است و برای تحقق هدف خود به‌صورت داوطلبانه در یک ساختار قانونی و هماهنگ به فعالیت‌های خیرخواهانه می‌پردازد. تحقیق حاضر به تحلیل نقش نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در توسعه اقتصادی - اجتماعی نواحی روستایی شهرستان قائنات پرداخته است که با به‌کارگیری مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی به استخراج شاخص‌های مؤثری در جهت رسیدن به یک هدف جامعی پرداخته شده‌است. بنابراین طبق یافته‌های تحقیق بیشترین میانگین در بین شاخص‌های بعد اقتصادی متعلق به شاخص افزایش مشاغل خانگی با مقدار ۳/۳۷ می‌باشد که نشانگر تأثیر نهاد خیریه امام‌علی (ع) در ایجاد مشاغل خانگی بوده است و از طرفی این نهاد کمترین توجه را در افزایش انگیزه سرمایه‌گذاری با میانگین ۲/۷۷ داشته است. نتایج نشان می‌دهد که نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در ایجاد مشاغل خانگی برای روستاییان تأثیر مطلوبی را داشته و باعث شده که مشاغل متعددی در روستاها مانند ترویج و پرورش مرغ بومی، راه اندازی دستگاه جوجه کشی و تولید جوجه مرغ بومی تخم‌گذار و ایجاد فروشگاه مواد غذایی در روستاها ایجاد شود و از طرفی افزایش انگیزه سرمایه‌گذاری در روستاها بسیار کم بوده و علت آن نبود سرمایه و زیرساخت‌های لازم برای سرمایه‌گذاری در روستا بوده است و بیشترین شاخصی که مورد توجه نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در بعد کالبدی قرار گرفته، شاخص به‌کارگیری مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی با میانگین ۳/۹۴ بوده است و کمترین توجه این نهاد در بعد کالبدی به شاخص هدایت فاضلاب روستا با مقدار میانگین ۱/۹۸ بوده است. نتایج به‌دست‌آمده از این بعد بیانگر این است که نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) با تأمین وام از بنیاد مسکن در ساخت مسکن به روستاییان کمک کرده و در جهت به‌کارگیری مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی وضعیت مطلوبی را به وجود آورده است و مردم روستا نیز رضایتمندی زیادی را در این باره داشته‌اند. اما نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در جهت هدایت فاضلاب روستا به‌دلیل جمعیت کم و کوچک بودن روستاها به این مسئله توجه کمتری داشته است. همچنین بیشترین میزان توجه نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در بعد بهداشت و سلامت به شاخص افزایش سطح سلامت با میانگین ۳/۱۹ بوده است که در جهت افزایش سلامت مددجویان و روستاییان تلاش‌هایی از جمله اصلاح الگوی تغذیه، آموزش بهداشت فردی مانند مسواک زدن، ساخت

سرویس بهداشتی و حمام و همچنین ساخت خانه بهداشت را کرده که شرایط مطلوبی را ایجاد کرده است و کمترین توجه این نهاد به شاخص فراهم کردن آب آشامیدنی سالم با مقدار ۲/۰۶ می باشد که به دلیل فاصله‌ی طولانی روستاها تا مراکز تأمین آب شیرین و همچنین هزینه‌های هنگفت تأمین آب آشامیدنی در این زمینه نهاد خیریه موفقیت چندانی نداشته است و کمتر به این موضوع توجه شده است و در بعد کارآفرینی نهاد خیریه امام‌علی (ع) بیشترین توجه را به شاخص ایجاد فرصت‌های شغلی جدید با میانگین ۳/۳۷ داشته و از طرفی کمترین توجه را به شاخص تخصیص منابع مالی به روستاییان جهت توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه با مقدار میانگین ۲/۹۳ داشته است. نتایج بیانگر این است که نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در ایجاد فرصت‌های شغلی جدید اقدامات مطلوبی را انجام داده که از جمله این مشاغل بر این پایه‌اند: پرورش بز سانن، پرورش شتر، خیاطی لباس‌های محلی و پروار بندی دام و کشاورزی) که دارای درآمد پایدار برای خانواده‌های روستایی می‌باشند؛ به‌وسیله وام‌های صندوق‌های همیاری ایجاد شده‌اند و این عامل توسعه‌ی روستاها را در پیش خواهد داشت و از طرفی وضعیت تخصیص منابع مالی بسیار ناچیز بوده که باعث نارضایتی مددجویان شده است و همچنین در بعد اجتماعی - فرهنگی بیشترین توجه را نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در شاخص تشویق به ادامه تحصیل با میانگین ۴/۹۷ داشته است. و از طرفی کمترین توجه را در شاخص برگزاری مراسم‌های ملی - مذهبی با مقدار میانگین ۳/۳۳ داشته است. نتایج نشان می‌دهد که نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در تشویق جوانان به ادامه تحصیل تلاش‌هایی مانند جذب یاریگر جهت تأمین هزینه‌های تحصیل خانواده‌های کم‌بضاعت و ارشاد دانش آموزان برای ادامه تحصیل در مقاطع مختلف تحصیلی کرده است که این عامل در زمینه توسعه آموزشی در سطح روستاهای مورد مطالعه مؤثر بوده است و از طرفی در برگزاری مراسم‌های ملی - مذهبی وضعیت مناسب را برای مددجویان و روستاییان ایجاد نکرده که این عامل باعث نارضایتی مددجویان شده است. به‌طور کلی می‌توان گفت با توجه به نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای، نهاد خیریه‌ای تأثیر مثبت زیادی را در بعد کالبدی، اجتماعی - فرهنگی و بهداشت و سلامت داشته است به همین منظور توانسته بر رضایتمندی مددجویان تأثیر مطلوبی بگذارد. اما از طرفی در بعد اقتصادی و کارآفرینی به دلیل سطح معناداری بالای ۰/۰۵ بسیار ضعیف عمل کرده که نارضایتی مردم به‌ویژه جوانان را در محیط روستا در پی داشته است. طبق مقایسه تحقیق حاضر با مطالعات پیشین می‌توان بیان کرد که تحقیق حاضر در مقایسه با مطالعات پیشین بسیار جامع‌تر به تحلیل نقش نهاد خیریه‌ای امام‌علی (ع) در توسعه اقتصادی - اجتماعی نواحی روستایی شهرستان قائنات پرداخته است و نتایج مقاله حاضر مانند بسیاری از تحقیقات بیان شده در پیشینه مؤید این مهم می‌باشد. لذا یافته‌های این مطالعه در تایید مطالعه جوانی و همکاران (۱۳۹۶) تأکید بر نقش توسعه‌ای نهادهای غیر دولتی در روستاها دارد. همچنین همسو با مطالعه میرحسینی و همکاران (۱۴۰۲) توسعه روستاها مستلزم ایجاد حس اعتماد بین مردم محلی با مسئولان دولتی می‌باشد که در این راستا نهادهای غیردولتی مانند خیریه‌ها می‌توانند نقش تسهیل کننده اعتماد و ارتباط متقابل را داشته‌باشند. افزون بر این یافته‌ها در تایید نتایج مطالعه خسروی پور و اسدی (۱۳۹۸) توسعه در روستاهای محروم را مستلزم فراهم ساختن شرایط مشارکت عمومی در توسعه فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی می‌داند. لذا همسو با یافته‌های مطالعه اوسالیوان (۲۰۲۲) دستیابی به اهداف توسعه اقتصادی و اجتماعی در روستاهای منزوی را در توانمندسازی افراد برای مشارکت می‌داند.

بر پایه یافته‌های فوق که ذکر شد، مهم‌ترین پیشنهادها به منظور افزایش توسعه اقتصادی - اجتماعی در نواحی روستایی عبارتند از: فراهم کردن امکانات و زیرساخت‌های لازم برای روستاییان در جهت توسعه‌ی همه جانبه روستاها؛ انجام فعالیت‌های بیشتر توسط مؤسسه برای توسعه‌ی کارآفرینی و ایجاد مشاغل خانگی برای زنان و جوانان روستایی؛ توجه به امور بیمه‌ای مردم روستا به‌ویژه مددجویان مؤسسه خیریه‌ای؛ ساخت مسکن ایمن با کمک نهادهای مربوطه برای روستاییان؛ توجه به تولیدات کشاورزی برای توسعه‌ی اقتصادی؛ ایجاد اعتماد و امنیت اجتماعی در محیط روستا برای توسعه‌ی اجتماعی در نواحی روستایی.

۶- منابع

- امیرجلالی، اکبر (۱۳۸۹). نقش نهادهای خیریه در فقرزدایی روستاهای ایران با تأکید بر نقش کمیته‌امداد (مطالعه موردی: روستاهای بخش کندوان شهرستان میانه). *پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران*.
- با لویی جامخانه، عزت‌الله، باقرزاده، رضا، طبری، مجتبی و روشن‌بخش، فاطمه (۱۳۹۰). مطالعه میزان توانمندی سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO) فعال در حوزه بهزیستی استان مازندران. *فراسوی مدیریت*، ۵ (۱۸)، ۹۹-۱۲۳. <https://ensani.ir/fa/article/367228>
- بلورفروش، علی، باینگانی، بهمن و فائق، سحر (۱۴۰۲). تحلیل جامعه شناختی فعالیت‌ها و عملکردهای مؤسسات خیریه‌ای (اتنوگرافی نهادی یکی از مؤسسات حوزه سلامت). *پژوهشنامه مطالعات وقف و امور خیریه*، ۱ (۱)، ۱۹۲ - ۲۲۰. <https://doi.org/10.22108/ecs.2023.135463.1034>
- بهشتی، محمدباقر (۱۳۸۳). *توسعه اقتصادی ایران*. انتشارات دانشگاه تبریز.
- جلالیان، حمید، خدایی، سعید و امینی قواقلو، عیوض (۱۳۹۶). اثرات اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: بخش تمرین در شهرستان اردبیل). *پژوهش و برنامه ریزی روستایی*، ۱ (۱۷)، ۱۸-۱. <https://doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.47318>
- جوانی، خدیجه، بوزرجمهری، خدیجه، شایان، حمید و قاسمی، مریم (۱۳۹۶). وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد در روستاها: فرآیند شکل‌گیری، آثار و پیامدها (منطقه مورد مطالعه روستاهای شهرستان رشت خوار). *پژوهش‌های روستایی*، ۱۸ (۱)، ۱۵۳ - ۱۶۴. <http://doi.org/10.21859/jjr-080110>
- خالقی، عقیل و مجنونی توتاخانه، علی (۱۴۰۰). آینده پژوهی برنامه ریزی توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان ورزقان). *علمی برنامه ریزی منطقه‌ای*، ۴۲، ۱۳۷-۱۵۳. <http://dx.doi.org/10.30495/jzpm.2021.3937>
- خسروی پور، بهمن و اسدی، زینب (۱۳۹۸). نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در توسعه پایدار روستایی. *جغرافیا و روابط انسانی*، ۲ (۲)، ۸۳-۹۸. https://www.gahr.ir/article_95908_b6989c7e3c2dd08b81b7e38d2c9fed51.pdf
- دانایی، علی، ولی شریعت‌پناهی، مجید و مهدوی، مسعود (۱۳۹۶). تحلیل نقش شاخص‌های (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی) کیفیت زندگی در توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان بهمئی گرمسیری، شهرستان بهمئی از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد). *جغرافیایی سرزمین*، ۱۴ (۵۳)، ۷۱-۹۲. https://sarzamin.srbiau.ac.ir/article_10894.html
- رحیمی کیا، علیرضا و افتخاری، اصغر (۱۳۹۲). مطالعه تطبیقی رویکرد دولت‌های هشتم و نهم جمهوری اسلامی ایران به سازمان‌های مردم‌نهاد فرهنگی و اجتماعی. *پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام*، ۳، ۲۷-۴۸. <http://doi.org/10.21859/pirw-100102>
- سعیدی، محمدرضا (۱۳۸۱). موانع رشد و گسترش سازمان‌های غیردولتی در ایران. *رساله دکتری دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس*.
سلطانی عربشاهی، سیمین (۱۳۸۳). *مدیریت توسعه*. تهران: انتشارات استادی.
- شفیعی ثابت، ناصر و دوستی سبزی، بهزاد (۱۳۹۵). ارزیابی میزان رضایتمندی روستاییان از کیفیت خدمات شرکت آب و فاضلاب روستایی براساس مدل سروکوال (مطالعه موردی: سکونتگاه‌های روستایی شهرستان دلفان استان لرستان). *پژوهش‌های روستایی*، ۷ (۱)، ۱۳۸-۱۱۳. <http://doi.org/10.22059/jrrur.2016.58388>
- عالیان، رشیدیه و درخشنده، رضا (۱۳۹۷). تأثیر نقش وقف و امور خیریه در اقتصاد مقاومتی. دومین کنفرانس علمی پژوهشی دستاوردهای نوین در مطالعات علوم مدیریت، حسابداری و اقتصاد ایران. <https://civilica.com/doc/871019>
- عظیمی، حسین (۱۳۷۳). *مدارهای توسعه نیافتگی در اقتصاد ایران*. تهران: نشر نی.

- قانع‌راد، محمدمبین (۱۳۸۴). رویکرد توسعه اجتماعی به برنامه های فقر زدایی در ایران. *رفاه اجتماعی*، ۵ (۱۸)، ۲۲۳-۲۶۲. <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-1939-fa.html>
- قدیری معصوم، مجتبی و عزمی، آیین (۱۳۸۹). تحولات اشتغال روستایی و بررسی عوامل مؤثر در آن. *چشم‌انداز جغرافیایی*، ۵ (۱۰)، ۱۰۱-۱۲۰. <https://sid.ir/paper/175963/fa>
- کاظمی نجف‌آبادی، مصطفی و حسینی، سیدرضا (۱۳۹۸). راهبردها و راهکارهای ارتقا بخش خیریه. *معرفت اقتصاد اسلامی*، ۱۵ (۱۰)، ۹۱-۱۰۹. <https://www.sid.ir/paper/175963/fa>
- کاظمی نجف‌آبادی، مصطفی و حسینی، سیدرضا (۱۴۰۱). آسیب شناسی نهادهای خیریه در ایران با تأکید بر استخراج راهبردها و راهکارهای ارتقا بخش خیریه با به‌کارگیری تکنیک SWOT. *جستارهای اقتصادی ایران*، ۱۹ (۳۷)، ۲۰۳-۲۳۳. <http://doi.org/10.30471/iee.2020.6750.1949>
- گنجی، محمد، نیازی، محسن و احسانی راد، فاطمه (۱۳۹۴). مشارکت در امور خیریه و وقف، پیش‌درآمدی بر توسعه پایدار، مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، ۳ (۴)، ۲۵-۴۵. <https://sid.ir/paper/246528/fa>
- لطفی، بهنام (۱۳۹۸). مطالعه چالش‌های فراروی سمن‌های حمایتی برای مداخله در مسائل اجتماعی و بهبود وضعیت اقشار آسیب‌پذیر. فصلنامه جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۰ (۴)، ۴۹-۷۶. <https://doi.org/10.30465/scs.2020.4943>
- مرادی، ابراهیم (۱۳۹۴). بررسی نقش و جایگاه سازمان‌های مردم‌نهاد در توسعه روستا. اولین کنفرانس سالانه تحقیقات کشاورزی ایران، شیراز. <https://civilica.com/doc/605498>
- موسی پور، نعمت‌الله، عیاری، لیلا و سیدکلان، سید محمد (۱۳۹۵). ارائه الگوی کارآمد تربیتی امور خیر در بستر نظام آموزش و پرورش. اولین همایش ملی خیر ماندگار، تهران، بنیاد خیریه راهبردی آلاء. <https://civilica.com/doc/624165>
- مهری، بهار و فروغی، مریم (۱۳۹۷). واکاوی نقش خیریه‌ها در تولید و تداوم فقر زنانه. *زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)*، ۱۱۶ (۱)، ۲۷-۴۹. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2018.240650.1007268>
- مهری، بهار و محمودیان، زینب (۱۴۰۲). شناسایی مدل پارادایم توسعه نوآوری در مؤسسات خیریه ایران (یک نظریه زمینه‌ای). *مطالعات وقف و امور خیریه*، ۱۱ (۱)، ۱-۲۴. <http://dx.doi.org/10.22108/ECS.2022.133009.1000>
- میرحسینی، زهرا، پیش‌دار، زهرا و بیگ محمد بالانجی، نشمیل (۱۴۰۲). چالش‌ها و مسائل انجام امور خیر در مناطق حاشیه‌نشین. *مطالعات وقف و امور خیریه*، ۱۱ (۱)، ۱۰۱-۱۲۰. <http://dx.doi.org/10.22108/ecs.2022.135360.1028>
- Banks, N, Hulme, D, Edwards, M. (2015). NGOs, states, and donors revisited: still too close for comfort?. *World Development*, 66, 707-718. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.09.028>
- Bowles, J, Clifford, D, Mohan, J. (2023). The place of charity in a public health service: Inequality and persistence in charitable support for NHS trusts in England. *Social Science & Medicine*, 322, <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2023.115805>
- Clare, I. (2001). Witnesses with learning disabilities. *British Journal of Learning Disabilities*, 29 (3), 79- 116. <https://doi.org/10.1046/j.1354-4187.2001.00156.x>
- Das, N, Kumar, R. (2016). Role of Non-Governmental Organization in Healthcare Sector of India. *Public Health Foundation of India: Delhi*, 1-69. <http://dx.doi.org/10.13140/rg.2.2.30420.19845>
- Feng, F. (2014). An Insight into NGO Challenges and the Need for Organizational Capacity Building for Malaysian NGOs. <http://aasic.org/proc/aasic/article/view/11/10>
- Johnston, M. (1998). Fighting Systemic Corruption: Social Foundations for Institutional Reform. *The European Journal of Development Research volume*, 10, 85-104. <https://doi.org/10.1080/09578819808426703>
- Liu, Y, Hu, Z, & Li, Y. (2014). Process and cause of urban-rural development transformation in the Bohai Rim Region, China. *Journal of Geographical Sciences*, 24, 1147-1160. <http://doi.org/10.1007/s11442-014-1144-9>

- Mondal, A. (2000). Social capital formation: The role of NGO rural development programs in Bangladesh. *Policy science*, 33, 459-475. <http://doi.org/10.1023/A:1004825609376>
- Nyang'au, S, Nyangosi, R, Oenga, J, Suleiman, A. (2016). Role of Non-Governmental Organizations (NGOs) in Social Development in Developing Nations. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 7, 1700-2222. <https://www.iiste.org/Journals/index.php/JEDS/article/view/31235/32073>
- Okon, U. (2014). The Role of Non-Governmental Organizations (NGOs) In Participatory and Sustainable Rural Economic Development in Nigeria. *Journal of Economics and Finance*, 4, 22-30. <http://doi.org/10.9790/5933-0412230>
- O'Sullivan, K. (2022). NGOs and development: Small is beautiful? *The Routledge Handbook on the History of Development*, 234-249. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780429356940-23>
- Stević, Ž, Pamučar, D, Puška, A, & Chatterjee, P. (2019). Sustainable supplier selection in healthcare industries using a new MCDM method: Measurement of alternatives and ranking according to COMPromise solution (MARCOS). *Computers & Industrial Engineering*, 140, <http://doi.org/10.1016/j.cie.2019.106231>
- Walters, B. B, A. Cadelina, A. Cardano, A, E. Visitacion. (1999). Community history and rural development: why some farmers participate more readily than others. *Agricultural systems*, 59, 193-214. [https://doi.org/10.1016/S0308-521X\(99\)00003-7](https://doi.org/10.1016/S0308-521X(99)00003-7)
- Zhang, Y, W. Geng, Y, Shen, Y, Wang, Y-C, Dai. (2014). Edible Mushroom Cultivation for Food Security and Rural Development in China: Bio-Innovation, Technological Dissemination and Marketing, Sustainability. *Sustainability*, 6 (5), 2961-2973. <http://doi.org/10.3390/su6052961>

